

Katri Karppinen

**LAULUN-
PUNOJAT**

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

© Katri Kauppinen ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-50469-6

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

Ennen kuin päivä sarasti, Mai nousi. Unettomasta yöstä huolimatta hän oli heti täysin virkeä. Mai heitti taljan yltään, puki karheat pellavavaatteet ja veti nahkaiset saappaat jalkaansa. Sitteen hän kumartui ja kaivoi laverinsa alta turkiskäärön, jonka oli edellisenä iltana salaa sinne piilottanut.

Mai hiipi kohti kodon ovea, kun jokin rasahti jalan alla. Hän pysähtyi. Hetken aikaa veri kohisi korvissa, aistit olivat valppaina. Mai tiesi, miten herkkää veljen uni oli.

Lemek urahti unissaan. Hetken kuluttua hengitys kuitenkin rauhoittui uudestaan. Mai huoahhti helpotuksesta. Syy rasahduksenkin selvisi, kun Mai kumartui ja nosti jalkansa alta puukepin. Linne oli leikkinyt sillä ja unohtanut sen maahan.

Olisi pitänyt mennä, mutta Mai vain puristi keppiä ja tuijotti nukkuvaa perhettään. Veli ja hänen vaimonsa nukkuivat aina päät vastakkain, jalat yhteen kietoutuneina. Pieni Linne oli painautunut tiiviisti heidän väliinsä. Vatsaa kivisti. Kunpa Mai olisi voinut hyvästellä edes Linnen!

Se olisi kuitenkin vain pahentanut tilannetta. Mai käänsi selkensä muille ja käveli ovelle. Sen pielessä seinällä roikkui kaksi miekkaa. Toisen puiseen kahvaan oli kaiverrettu ilves. Eläimen

kuva painui kättä vasten, kun Mai otti miekkansa ja luikahti ulos.

Ulkona jalat epäröivät, askeleet hidastuivat. Mai näki tutut sammaleiset katot, tähtien tanssin niiden yllä. Hän oli kasvanut näillä kallioilla, tullut osaksi tätä maisemaa. Kuinka Mai muka voisi lähteä Aavalta?

Viima kirvoitti kyyneleen. Main huulet puristuivat yhteen. Hän otti päättäväisiä askelia kohti eläinsuojaa. Hevoset hirnah-tivat kysyvästi Main nähdessään. Mai kuiskasi niille rauhoitta-vat sanat, taputti omaa hevostaan Aronia ja talutti sen pois pai-kaltaan.

Meri lainehti levottomasti, tähdet tuijottivat taivaalta. Sil-mät vettyivät. Mai katseli kivisiä rinteitä ja pyyhkäisi kostean posken kämmenselällä kuivaksi. Miekat eivät itkeneet, eivät läh-tiessä eivätkä palatessa.

– Hiidet pelätkööt, Mai kuiskasi tuuleen.

Ilveshenki käpertyi kasaan rinnan alla. Mai ehtisi vielä palata takaisin kylään ennen kuin muut heräisivät. Vielä hän ei ollut tehnyt mitään peruuttamatonta.

Mutta jos Mai nyt lähtisi, hän rikkoisi Aavan lakia. Sen jäl-keen hän olisi kansalleen pelkkä hylkiö. Hän ei enää koskaan näkisi kotiaan eikä perhettään.

Tuuli tarttui hiuksiin, pyöritti niitä ympäri. Ajatukset len-nähtelivät, kiersivät maailman jokaisen nurkan ja etsivät oikeaa tietä. Mai puri huultaan katsoessaan kaikkea sitä, mitä rakasti ja vihasi yhtä aikaa.

Jäädä vai lähteä? Päätös oli mahdoton, mutta se oli tehtävä.

KUUNKIERTO AIEMMIN

1.

Aurinko kohosi kirkkaanakehränä. Main lyhyet mustat hiukset heilahtelivat ratsastaessa. Aronin kaviot painuivat maahan, nostattivat sammalesta paakkuja. Mai hengitti syvään tunturin kostea tuoksua. Aava oli kauneimmillaan juuri tähän aikaan vuodesta.

– Ptruu, Mai sanoi Aronille ja katsoi taivaalle.

Lintuparvi lensi yli, päästi matalia, syviä ääniä. Main kasvoille kohosi hymy, kun hän tunnisti kurkien huudot. Kevät oli tulossa! Siivekkäät olivat jo lähteneet merten takaa talvikodostaan ja lentäneet Linnunrataa pitkin Aavalle kesäksi. Pian kitukasvuisten koivujen ja rahkasammalen välissä alkaisi vihertää. Siitä ei kestäisi kauan, kun rinteiden polut aukeaisivat ja veisivät uusiin seikkailuihin.

Siksi kai Mai rakasti tätä aikaa vuodenkierrosta. Kaikki oli vielä edessä. Kun mitään ei vielä ollut tapahtunut, mikä vain oli mahdollista.

Ajatus heläytti jotain Maissa. Hetken mielijohteesta hän laskeutui Aronin selästä. Mai kumartui, laski kätensä märän jäkälän päälle, tunnusteli. Sormet löysivät jotain kovaa. Varovaisesti Mai nosti maasta valkoisen, läpikuultavan kivensirun. Mai hieraisi

sitä hellästi peukalollaan ja kuunteli. Pieni kilahdus, hentoinen sointu tavoitti korvan. Jotkut kivet pitivät sisällään murtuneita säveliä, muinaisia sanoja. Mai laittoi kiven varovaisesti taskuunsa. Ehkä soinnusta joskus vielä tulisi laulu.

Hän ratsasti kohti kylää vasta nälän yllättäessä. Tutut savut kohosivat sammalkattoisista kodoista. Lampaat kulkivat vapaina kylän viereisillä kumpareilla. Main katse eksyi kohti Mustavaaraa, vielä lumen peittämiä polkuja. Sävel helkkyi mielessä, otti tahtia lainehtivasta merestä.

Kello soi päiväisen merkiksi juuri, kun Mai hyppäsi pois Aronin selästä. Nahkasiin housuihin pukeutuneet miekat nousivat jo harjoituskentältä kohti kylää. He näyttivät hikisiltä ja väsyneiltä koko aamun harjoittelusta. Terät roikkuivat vyöllä valmiina jatkamaan työtä heti ruokailun jälkeen. Miekat katselivat Maita alta kulmien. Mai väisti kyräilyn ja talutti hevosensa laitumelle.

Mai jäi katsomaan, kuinka Aron juoksi toisten eläinten joukkoon, kirmasi iloisena kuin nuori varsa. Lanta nosti ilmaan höyryä, hevoset hörähtelivät ja ähkivät. Mai antoi auringon lämmitteä kasvojaan.

– Saitko saalista?

Main ei tarvinnut kääntyä tietääkseen, että kysyjä oli Tom. Hän tuijotti edelleen laitumelle ja kohautti olkapäitään.

– Unohdin ansalangat kotiin.

Tom hymähti ja asettui Main vierelle. Syrjäsilmillä Mai näki, että päällikön hikisille kasvoille oli maalattu tuttu merkki. Mustat hiukset oli palmikoitu arkisesti ja jätetty roikkumaan selkää vasten. Mai huomasi, että Tomin käden ympärille oli sidottu kangasta.

– Oletko satuttanut itsesi? hän kysyi.

– Sain harjoituksissa osuman, Tom vastasi.

– Eikö päällikön pitäisi osata käyttää miekkaa paremmin?

Tom naurahdi. Mai tiesi, ettei hänellä ollut juuri varaa kiusoitella, koska hän itse oli viime aikoina laiminlyönyt miekan velvollisuuden. Tunturit olivat kutsuneet enemmän kuin loputtomat harjoitukset. Toisten paheksunnasta hän oli lakannut kauan sitten välittämästä.

– Haluaisin taas nähdä sinut kentällä, Tom sanoi. – Kukaan ei haasta minua kuten sinä, Maimai.

Vatsassa värähti. Tom oli pitkästä aikaa käyttänyt vanhaa lempinimeä. Mai ei edelleenkään kääntänyt katsettaan. Heidän välillään oli tapahtunut niin paljon, eikä Mai ollut vielä antanut anteeksi.

Siitä huolimatta Tom oli ainoa, jonka mielipiteellä oli Maille merkitystä. Hän ei halunnut tuottaa pettymystä päällikölleen, eikä se johtunut vain siitä, että Mai oli vannonut olevansa ikuisesti uskollinen miekalle ja Aavalle.

– Hyvä on, tulen harjoituksiin huomenna, Mai myöntyi.

– Odotan sinua, Tom vastasi heti.

Nyt Mai oli varma, että Tomin äänessä oli tietty sävy. Heidän siniset silmänsä kohtasivat viimein. Tomin luomien takana vilahti tuttu kärppä. Main ihoa kihelmöi. Niin paljon oli tapahtunut, mutta siitä huolimatta jokin hänessä aina heräsi Tomin lähellä. He olivat kasvaneet rinnakkain, kietoneet yhteen juurensa. He olivat saaneet miekat yhtä aikaa, harjoitelleet kilpaa toisiaan vastaan ja samaan aikaan kannustaneet toisiaan parhaimpaansa. Kaikki olivat odottaneet, että he jonain päivänä kihlauvaisivat ja jakaisivat kotonsa. Jos vain jompikumpi olisi laulanut laulunsa toisin...

Mai irrotti katseensa ensin. Hän heilautti lyhyitä hiuksiaan ja kääntyi pois. Mennessään hän huikkasi:

– Valmistaudu saamaan kunnolla köniisi.

Tomin nauru oli pehmeä. Maitakin hymyilytti. Hän nosti kasvonsa kohti kirkasta kevätaurinkoa ja sulki hetkeksi silmänsä tunteakseen taas lämmön.

Kesä oli vasta edessä, kaikki oli vielä mahdollista.

2.

Yöllä Mai heräsi siihen, että joku koputti oveen. Uni rapisi heti silmistä, vaistot olivat valppaina. Mai kohotti päättään taljan alta. Kodon keskellä oleva tuli oli sammuksissa. Hengitys kohotti ilmaan kevyitä pilviä. Main veli Lemek valvoi omalla laverillaan toisella puolella kotoa. Käsi oli kietoutunut suojelevasti punatukkaisen vaimon ympärille kuten aina. Heidän tyttärensä Linne nukkui välissä. Ovelta kuului ääni:

– Pihlaja, sinua tarvitaan.

Veljen vaimo heräsi, kuiskasi miehelleen jotain ja alkoi kerätä tavaroitaan. Hän nosteli seinältä yrttipussukoita ja puisia esineitä mukaansa. Main henki rauhoittui. Laakson Pihlajalla oli parantamisen taito. Hänet haettiin, kun joku kaipasi rohtoja sairautteen, joskus öiseenkin aikaan. Mai vilkaisi vielä kerran valvovaa Lemekiä, veti sitten taljan korviin ja nukahti.

Hän heräsi siihen, että pieni Linne nyki häntä olkapäästä. Seinäpuiden raoista tihkui valoa.

– Täti, täti, tyttö kuiskutti Main korvaan. – Näytä, miten teen väistön.

Linne oli jo pukunut ja piteli käsissään puista keppiä, jota käytti leikkimiekkanaan. Pihlaja ei ollut vielä palannut öiseltä

reissultaan. Lemek nukkui yhä. Se oli harvinaista, sillä veljen oli vaikea saada unta. Usein hän heräsi painajaisistaan huutaen, kävi yhä uudestaan läpi niitä kauhuja, jotka oli kerran kokenut.

– Hyvä on, Mai kuiskasi Linnelle. – Mutta mennään ulos, että isä saa vielä nukkua.

Kumpikin kietoi turkiksen ylleen. Sitten he astuivat ulos. Mai veti ilmaa syvään sisäänsä. Hengitys huurusi. Usva leijaili Aavan kivirantojen ja harmaan meren yllä. Linne heilutteli miekka-keppiään ja näytti, mitä oli harjoitellut tovereiden kanssa.

– Minä osaan hyökätä jo tosi hyvin! Linne huudahti.

– Hienoa, sinusta tulee vielä terävä miekka, Mai sanoi ja hymyili.

– Minä voitin eilen kaikki. Isommatkin pojat!

Linne jatkoi puhettaan, ja Mai myötäili tytön itsevarmuutta. Linne kasvoi niin nopeasti! Vasta Mai oli siliteltyt sylissä hänen untuvaisia mustia hiuksiaan ja tuudittanut vauvaa uneen hyräillen Huomisen laulua. *Jos tänään kysyt, huomenna vasta vastaa. Mitä tänään arvaat, huomenna on varmaa.* Nyt veljentyttö jo pyöri miekkakentän laitamilla ja kärtti päästä mukaan harjoituksiin.

Mai huokaisi. Sellaisia myös hän ja Tom olivat Linnen ikäisinä olleet. He olivat odottaneet harjoituslupaa omasta mielestään ikuisuuden, mutta nyt Linnen pieniä sormia katsoessaan Mai ajatteli, että oli ollut hirvittävän nuori, kun miekka oli istutettu hänen käteensä. Oliko hän sen enempää kuin Tomkaan ymmärtänyt uskollisuuden valaa, jonka he olivat vannoneet? Silmät kirkkaina, hetkeäkään epäröimättä he olivat luvanneet puolustaa Aavan kunniaa kuolemaan saakka.

Se vala oli myös lopulta tullut heidän väliinsä. Kun heidän oli pitänyt valita, kumpikin oli valinnut miekan. He eivät olleet halunneet luopua omastaan siksi, että saisivat vahtia yhteistä kototulta. Tomin oli ollut vaikeampi hyväksyä sitä. Hän ei ollut

halunnut nähdä, että Mai oli ilveshenki, joka kulki yksin eikä kuulunut kellekään.

Silti Mai oikeastaan odotti aamun kellon soivan. Hän ja Tom kohtaisivat jälleen kentällä, katsoisivat toisiaan silmiin ja ottaisivat mittaa toisistaan. Ehkä jotain voisi vielä versoa heidän välilleen, jotain uudenlaista, joka ei pakottaisi kumpaakaan paikalleen. Olihan Tom jo sallinut senkin, että Mai kesäisin lähti omille teilleen.

– Pam! Osuma, Linne huudahti.

Tytön keppi kalahti kipeästi Main kylkeen. Mai havahtui ajatuksista. Linne juhli voittoa, ja Mai sai mojoman muistutuksen siitä, että harjoitellessa piti koko ajan olla varuillaan.

– Äiti, äiti! Linne huudahti Pihlajalle, joka kipusi pitkin rinnettä. – Minä voitin Main!

– Hienoa, Pihlaja sanoi hajamielisenä. – Vieläkö isä nukkuu? Menehän herättämään hänet.

Linne lennähti matkaan. Pihlajan kasvot olivat oudon harmaat. Hän hypisteli hermostuneena hameensa taskuja. Mai kurtisti kulmiaan, aavisti pahaa.

– Ketä oikein hoidit koko yön? Mai kysyi Pihlajalta terävästi.

– Tomia, Pihlaja vastasi hiljaa ja epäröi hetken ennen kuin jatkoi: – Hän on saanut miekkakuumeen.

Main korvissa humahti niin, että maailma kadotti hetkeksi värinsä. Pihlajan katse piilotteli.

– Onko hän vielä saunalla? Mai kysyi.

– On, Pihlaja nyökkäsi. – Mutta en tiedä kannattaako sinun...

Mai ei kuunnellut. Hän lähti juoksemaan rinnettä alas niin lujaa, että jalat olivat livetä kivellä.

3.

Mai saapui saunalle hengästyneenä. Oliko Pihlaja yrittänyt varoittaa siitä, että kivun väki saattoi tarttua ja sairaan tuska asettua toiseen? Vai oliko Tom niin huonossa kunnossa, ettei Pihlaja halunnut Main näkevän päällikköä? Mai ei joka tapauksessa välittänyt. Hänen oli pakko nähdä Tom.

Saunassa hehkui hiillos. Tom makasi yksin hiipuvassa lämmössä. Hän oli kalpea ja hikinen. Harjoituksissa saatu haava oli avoimena, että pahat pääsisivät poistumaan siitä. Mai polvistui ja otti varovaisesti päällikköä terveestä kädestä kiinni.

– Sinä se teet mitä tahansa, ettet joutuisi kanssani vastakkain kentälle, hän kuiskasi Tomille. – Pelkäätkö häviötä niin paljon?

Tomin kuumeiset silmät aukesivat. Hän puristi Main kättä heikosti.

– Minä teen mitä tahansa, että saan sinut vierelleni, hän kuiskasi takaisin.

Mai naurahi. Hän siveli Tomin ihoa ja värähti katsoessaan haavaa. Se ei ollut iso, mutta ei tarvinnut olla parantaja ymmärtääkseen, ettei se näyttänyt hyvältä. Se hohkasi punaisena, ja iho sen ympärillä oli turvoksissa.

Main teki mieli soimata Tomia varomattomuudesta. Harvoin miekat osuivat harjoituksissa niin, että haavoja syntyi. Vielä harvemmin haava aiheutti miekkakuumeen. Tom kuitenkin haastoi itsensä kovemmin kuin kukaan muu kentällä.

Sellainen Tom oli ollut aina, mutta päällikkönä entistä enemmän. Hän halusi näyttää esimerkkiä. Vaikka Mai ei alkuun ollut halunnut nähdä Tomia Aavan ensimmäisenä miekkana, hänen oli myönnettävä, että Tom oli osoittanut hyväksi johtajaksi. Tom muistutti lopulta monella tapaa Main isää, Aavan edellistä päällikköä. Hän oli rohkea, kaikin tavoin muita vahvempi, uskalsi tehdä asioita omalla tavallaan eikä vain kuten aina ennen.

Rintaa puristi, kun Mai katsoi Tomia nyt, makaamassa kuumeisena paikoillaan. Kasvot näyttivät paljailta ilman tuttua maalattua merkkiä. Mai ei ollut tottunut näkemään päällikköä niin heikkona.

– Voinko tehdä jotain? Mai kysyi.

– Laula minulle, Tom pyysi.

Main ei kauan tarvinnut miettiä, mitä laulaisi. Hän tarttui tuttuihin säveliin, niihin joita kumpikin heistä oli niin kauan rakastanut. Huulet tapailivat jo sanoja, joita he olivat laulaneet iltaisin tulen ääressä ja päivisin kentän laidalla. *Oli yksi, kunnes tuli toinen. Syntyi sampo, suurenmoinen.*

Sammon laulu kertoi siitä, kuinka kahden suuren kylän tietäjät yhdistivät voimansa ja matkasivat yhdessä pimeään aliseen. He toivat sieltä taikakaluista mahtavimman, sammon, joka osasi kehrtää kaikki kuviteltavissa olevat laulut. Kauan aikaa sampo toi vaurautta molempiin kyliin, sekä Aavalle että Laaksoon. *Ei yhtä ilman toista, ei yksin parempaa, mikä yhteiseksi tehtiin on jotain suurempaa.*

Sävelet hiipuivat. Tom oli hiljaa. Mai mietti, oliko sittenkin valinnut väärän sävelmän. Aavan suuruuden aika oli ohi ja sampo

menetetty. Sitä paitsi kiista taikakalusta ja siitä, miten se pitäisi Aavalle takaisin hakea, oli ajanut Main ja Tomin eri poluille.

Muisto kirveli edelleen. Sen jälkeen kun Tom oli ymmärtänyt, ettei Maista tulisi hänen puolisoaan, hän oli vihapäissään haastanut Main isän päällikkötaisteluun. Tom oli voittanut ja uutena päällikkönä lähtenyt heti Laaksoon hakemaan menetettyä sampo. Mai oli pyytänyt Tomia perääntymään, anellut moneen kertaan Tomia uskomaan siihen, että sampo saataisiin takaisin ilman väkivaltaakin.

Tom ei ollut kuunnellut. Laulujen lähde, tarujen tuoja oli houkuttanut häntä liikaa. Tom oli vienyt miekat Laaksoon. Mai ei ollut lähtenyt mukaan, mutta hänen sisaruksensa kyllä. Matka oli epäonnistunut karmealla tavalla. Sampo oli tuhoutunut taistelussa, josta Lemek yhä näki painajaisia. Moni miekka oli menetänyt henkensä. Main sisko, pienen Linnen nimikaima, ei ollut koskaan palannut takaisin kotoon.

Kärppä vilahti Tomin silmissä. Hänen täytyi miettiä samaa kuin Main, sitä virhettä, joka maksoi heille paljon, mutta monelle muulle vielä enemmän.

– Mai, Tom kuiskasi vakavana. – Olen niin pahoillani. Tiedän, että tein väärin. Jos vain voisit...

– Shh. Me ehdimme puhua tästä myöhemmin, Mai sanoi.
– Nyt sinun pitää levätä.

Hän puristi Tomin kättä. Tom hiljeni. Mai silitti hellästi toverinsa hiuksia, kunnes tämän silmät sulkeutuivat. Mai katseli nukkuvaa Tomia ja mietti, olisiko viimein valmis kuulemaan sen, mitä Tom halusi sanoa. Voisiko Mai vielä antaa anteeksi?

Mai päätti, ettei enää odottaisi parempaa hetkeä. He puhuisivat heti, kun Tom parantuisi.

4.

Kolmen päivän kuluttua Tom kuoli. Oli harvinaista, että nuori ja vahva miekka hävisi kuumeelle. Sellaista kuitenkin sattui. Aava painoi päänsä ja hyväksyi päällikkönsä kohtalon.

Kaikki paitsi Mai. Hän ei yksinkertaisesti osannut kuvitella maailmaa, jossa Tomia ei ollut. Ei Tom voinut olla poissa, ei se poika, joka oli nauraen hakenut Main leikkiin, ei se nuorukainen, jonka palava katse oli herättänyt hehkun Maissa.

Mai tunsu näkevänsä pahaa unta vielä silloinkin, kun kyläläiset kantoivat päällikköä Nimettömien rantaan. Vihreät liekit leiskuivat pimeällä taivaalla, ja Mai seurasi turtana saattueen perässä. Hän ei kyennyt katsomaan kaisloista kudottua lauttaa, jolla eloton ruumis makasi. Muiden hyräily särisi epätodellisenä korvissa.

Rannassa Mai ja muut miekat asettuivat puoliympyrään kivitornien keskelle. Kaislalautta laskettiin lähimmäksi merta. Siinä Mai pakotti itsensä katsomaan Tomia. Päällikön sammuneet silmät oli suljettu, pitkät hiukset koristeltu soljilla ja neuloilla. Kalvenneiden sormien puristukseen oli aseteltu rautainen miekka. Se seuraisi Tomia laulujen kunnaille asti.

Meren hyytävä kylmä etsi tietään iholle. Mai tärisi keskellä väkijoukkoa, kietoi turkiksen tiiviimmin ympärilleen. Hän

toivoi, että olisi edes saanut olla yksin. Kenelle muulle Tom oli merkinnyt yhtä paljon kuin hänelle? Mai olisi halunnut hyvästellä ystävän katseiden katveessa. Hän olisi kuiskannut korvaan sen, mikä jäi sanomatta, painanut huulille suudelman.

Se olisi ollut samalla kertaa heidän ensimmäinen ja viimeinen suudelmansa. Mai ei koskaan saisi tietää, mitä heistä olisi voinut tulla. Miksi he olivat olleet niin ylpeitä? Miksi kumpikaan ei ollut antanut periksi eikä suostunut luopumaan siitä, mihin uskoi? Kai Mai oli uskonut, että asiat jotenkin selviäisivät. Oli vaikea ymmärtää, että Main ja Tomin laulua ei todella koskaan lalettaisi loppuun.

Mai räpytteli silmiään vihertulen tanssiessa taivaalla. Muiden kasvot pysyivät tyyninä. Miekat eivät itkeneet, eivät kivusta eivätkä kaipuusta.

Soihdut lepattivat kalpeita kuvioita kylmille kallioille. Yksi miekoista astui eteenpäin rivistä. Hänen nahkasomisteinen pukunsa oli koristeellisempi kuin muilla. Sinisellä silattu viitta lepatti tuullessa. Main kädet puristuivat nyrkkiin, kun hän katsoi Pettiriä.

Mai toivoi, että kuka tahansa muu olisi ollut lähettämässä Tomia matkaan, mutta Pettir oli Tomin veli ja siksi ainoa, joka saattoi haastamatta ottaa päällikön paikan. Pettir kohotti soihtunsa. Liekit löivät kasvoille tummia varjoja. Vakavana hän lausui:

– Vedet viekööt nimesi, syöverit syökööt sanasi. Matkatkoon muistosi kauaksi, hävitköön henkesi iäksi. Mene, Tom Uulanpoika, mene merten yli.

Main oli suljettava hetkeksi silmänsä. Kynnet uppoutuivat kämmeniin. Hän vihasi sanoja, joilla vainajat hyvästeltiin. Päällikön nimikin annettiin armotta aalloille. Häntä ei enää saisi mainita kuin lauluissa.

Tom, Tom, Tom, huusi ilves silti Main rinnan alla. Se kieltäytyi päästävästä nimestä irti. Ilves oli eksyksissä, vailla suuntaa.

Silloinkin kun Mai oli ollut peninkulmien päässä, hän oli tuntenut kärpän lähellään. Tomin luokse hän oli aina kaikesta huolimatta palannut. Niin erottamattomasti he olivat yhteen kasvaneet.

Mai ei voinut katsoa, kuinka Pettir laski soihdun alas ja antoi tulen koskettaa Tomin viittaa. Kuului kohahdus. Tuli tarttui kanakaaseen. Hyhmäinen meri odotteli jo, että palava lautta laskettaisiin laineille. Lokkilauma lehahti liitoon, kirkui ja kaarteli saattojoukkona merelle.

Kun lautan liekit hiipuivat, aavalaiset jäivät vielä hetkeksi rannalle. Hiljaisuus kunnioitti mennyttä päällikköä. Yksi kerrallaan jokainen miekka kastoi teränsä veteen ja lähetti viimeiset tervehdykset. Sitten kuolleen annettiin mennä rauhassa, matkata laulujen maille.

Pettir nyökkäsi sen merkiksi, että oli palattava takaisin kylään. Aava odotti eläviään. Kaikki lähtivät hitaasti kulkemaan pois. Mai jäi kivitornien luo. Lemek seisoj viimeisenä hänen rinnallaan, sanoi jotain, mutta poistui sitten, kun Mai ei vastannut.

Taivas leiskusi vihreänä, kylmä huursi hengityksen. Mai tuijotti taivasta halkovaa vaaleaa polkua. Silmät seurasivat Linnunrataa kirjokannen halki. Sitä pitkin linnut kulkivat talvehtimaan. Samaa reittiä seurasivat kuolleetkin meren yli.

Ajatus lohdutti hetken. Elävien maailman takana Tomia odottaisi lintukoto, laulua ja lämpöä täynnä.

5.

Loputon yö oli täynnä painajaisia. Ilveshenki säpsähteli hereille, hapuili unen ja toden välillä, joutui kerta toisensa jälkeen muis-tamaan, että Tom oli mennyt.

Aamuyöstä Mai kohottautui istumaan ja kietoi kädet ympärilleen. Kodon toisella puolella Lemek ja Pihlaja nukkuivat sylik-käin mustat ja punaiset hiukset toisiinsa sotkeentuneina. Veli ja hänen vaimonsa olivat kuin saman tulen eri liekit, jotka aina lepattivat toisiaan kohti. Varjo ailahti rinnassa. Mai veti taljaa ylleen suojaksi, mutta se valahti alas. Pitkään aikaan hän ei ollut tuntenut olevansa niin yksin.

Taivasaukosta hehkui himmeä valo. Mai kaipasi ilmaa. Hän ujutti jalkansa lattialle, mutta samassa veli kohotti päätään. Lemek oli tietenkin jo hereillä.

– Oletko taas lähdössä, Mai?

Mai hätkähti kuullessaan Lemekin äänessä rautaa. Vuosien viima oli viistänyt kasvoille terävät uurteet.

– Ajattelin mennä laittamaan ansat, Mai vastasi.

– En minä sitä tarkoittanut.

Mai kohtasi veljensä katseen suoraan. Oli turha valehdella. Koko talven ilveshenki oli haaveillut, että polut sulaisivat ja rin-teet voisi taas ylittää.

– Tiedät, että lähden matkaan heti, kun kevät on riittävän pitkällä, Mai totesi. – Se on minun osani, kerätä ja kutoa lauluja.

– Niinhän sinä olet päättänyt.

Sanoissa oli ripaus karpalon kirpeyttä. Veli oli kiinni kototulen velvollisuuksissa. Hän kuten muutkaan miekat ei ollut saanut istua vapaana hevosien selkään, tuntea tuulta kasvoillaan, haistaa kaukana odottavia savuja.

– Tom antoi minulle luvan lähteä, Mai sanoi.

– Hiidet olkoot.

Lemek sylkäisi maalattialle olkansa yli. Niin oli tapana tehdä, kun joku kutsui kuollutta nimeltä.

– Minä myös lupasin hänelle, Mai sanoi hiljaa. – Vannoin, että toisin Aavalle jokaisen löytämäni laulun, kunnes sampo olisi jälleen täysi.

Lemek pudisteli päätään. Hänen ei tarvinnut sanoa, ettei hän uskonut Main onnistuvan. Kuka muka voisi kasata kadonneen taikakalun yhteen, vaikka onnistuisikin löytämään sen jokaisen osan? Lauluja oli määrätön määrä, lukematon liuta. Mai uskoi siihen silti. Hän voisi löytää kaikki maailman laulut, nekin jotka Aavalla oli unohdettu. Niin hän voisi saada sammon jälleen soimaan.

Mai nousi. Ei Lemekin tarvinnut ymmärtää. Ilveshenki kulki omia polkujaan, ei välittäisi muista.

– Lähden tuntuille ja käyn ansat, hän ilmoitti.

– Sinä et voi lähteä nyt, et ansoillekaan, Lemek sanoi vakavana.

Mai huoautti. Eikö Lemek edes tänä aamuna voinut ymmärtää, miksi hän halusi olla yksin laulujensa kanssa? Mai kiskoi nahkaista saapasta jalkaansa.

– Ei minun tarvitse selittää tätä sinulle, Lemek jatkoi. – Aavalla on uusi päällikkö.

Mai nielaisi. Eltaantunut maku kohosi suuhun. Hän olisi mielellään unohtanut, että Pettir johti nyt Aavaa.

– Sinun on tultava harjoituksiin ja osoitettava hänelle uskollisuutesi, Lemek muistutti.

– Ei kai hän minua tarvitse, Mai sanoi silti. – Kukapa häntä vastaan asettuisi?

Tahtomattaan hän painotti sanoja kiukkuisesti, särki niiden sävyn. Lemekin silmissä välähti susi, joka oli pakotettu kesyyntymään. Veli madalsi ääntään ja sanoi:

– Luuletko, että minä haluan hänet johtajakseni?

Suden ilme sai Main kädet irtoamaan puuskasta.

– Ei kai kukaan meistä, Mai vastasi säyseämmin.

– Minä pyydän, Mai, Lemek sanoi karhealla äänellä. – Menään. Tehdään se, mikä täytyy.

Veli käveli Main luokse ja laski kätensä hänen olkapäälleen. Susihenki muistutti äkkiä niin paljon isää, joka aikoinaan johti kansaansa mielummin lämmöllä kuin lyönneillä. Mai muisti jälleen kipeästi, että Lemek oli ainoa, joka oli Main lisäksi jäljellä entisen päällikön perheestä.

– Hyvä on, Mai luovutti. – Lähdetään harjoittelemaan.

6.

Mai hytisi ulkona. Harmaa hyhmä ei estänyt aavalaisia harjoittelemasta. Miekka ei valittanut, ei kivusta eikä kylmästä.

Lemek kulki Main rinnalla hiljaisena eteenpäin. Main katse lähti kiipeämään pitkin Mustavaaraa, joka ylväänä vartioi kylää. Valkoinen kuura peitti yhä sen rinteitä. Maa oli jäästä liukas, ja pimeä laski edelleen varhain. Vielä ei voisi, mutta Mai lähtisi kyllä, kulkisi Mustavaaran yli Vaivihkaan, aina maailmanrajalle asti. Keväällä Mai tekisi, mitä miekkojen täytyi, mutta kesä olisi jälleen laulujen aikaa. Ajatus lämmitti viileässä tuulessa.

Main rintaa alkoi puristaa heti, kun kenttä lähestyi. Tom oli aina haastanut Main, laittanut tavoittelemaan enemmän. Kuinka monta kertaa he olivat mitelleet voimiaan ärsyttävän lähellä toisiaan mutta koskaan rajaa ylittämättä? Main oli niin ikävä Tomin hymyä, tämän raivostuttavan ylimielistä asennetta.

Mai ei ollut kuvitellut palaavansa harjoituksiin näin. Hän kulki Lemekin perässä, nyökkäsi jäykästi tovereilleen. Monen vastaus viipyili. Katseet eksyivät jonnekin laihojen lautanauhojen tienoille. Miekat osoittivat huomanneensa, ettei Mai käynyt kentällä yhtä usein kuin muut. Ehkä he myös kadehtivat sitä ainut-

laatuista erivapautta, joka Mailla viime kesinä oli ollut, mahdollisuutta lähteä yksin minne halusi.

Sitten Mai näki Pettirin. Hänen kasvoilleen oli näkyvästi maalattu uusi päällikön merkki. Mai alkoi hengittää pinnallisesti. Tuntui, ettei ilma kentällä riittänyt. Pettir seisoj pystypäisenä, vahvaselkäisenä sinisessä viitassaan. Main kulmat kurtistuivat. Viitta oli kuulunut vielä hetki sitten Tomille.

Arvokasta kangasta ei tietenkään olisi tarvinnut kantaa harjoituksissa. Juuri aloittanut päällikkö halusi vain tehdä kaikille selväksi asemansa. Oli hänellä syytäkin korostaa sitä, sillä Mai ei voinut olla ainoa, jonka mielestä Pettir ei asemaa ansainnut.

Mai vilkaisi Lemekiä. Hän ei ymmärtänyt, miksi veli ei tehnyt mitään. Päällikön paikka olisi kuulunut Lemekille! Hän oli aiemman päällikön poika, johtajaksi syntynyt susihenki. Tom oli vienyt paikan Lemekin selän takana, ja nyt kun Tom oli poissa, Lemekin olisi pitänyt ottaa se takaisin.

Pettir ei ollut syntynyt johtamaan Aavaa eikä ollut voittanut viittaansa taistelussa. Ilveshenki yksinkertaisesti kieltäytyi kumar tamasta sellaista päällikköä. Kuinka Mai muka ikinä voisi hyväksyä, että Pettir seisoj paikalla, joka joskus oli ollut Main isän? Mai käänsi selkensä ahmasilmäiselle pyrkyrille, siirsi raivonsa lihaksiin ja alkoi lämmitellä niitä.

Lämmittelyn jälkeen Pettir käski miekat asemiin. Viileä katse kulki rivien yli, pysähtyi jokaisen kohdalle. Kun se osui Maihin, ilveshenki alkoi murista. Main täytyi voimalla pitää se rintansa alla, estää paljastamasta hampaitaan. Pettirin silmissä välähti, kun Mai kieltäytyi painamasta päätään. Sitten Pettir kääntyi aivan kuin ei olisi välittänyt.

– Aavalaiset! Tehkää kunniaa miekalle, hän sanoi.

Ääni kulki vahvana, kaikui takaisin kallioista. Laulu virisi. *Yksin oomme heikkoja, vain hajoavaa soraa, kimpoamme eri suuntiin, jos*

joku lyö vain kovaa. Yhdessä jos pysymme, on kalliomme vakaa, iskut kimpoo takaisin, sen yhteytemme takaa.

Main suu toisteli Miekan laulun sanoja. Joskus hän oli rakastanut tätä sävelmää, kaikkia tarinoita siitä, kuinka miekat ratsastivat rinta rinnan ja kulkivat kauemmas kuin kukaan muu, palasivat mukanaan rikkauksia. Edelleen vatsassa hyrähti aina, kun Mai kuuli laulun. Yhä enemmän se vain tuntui myös vanhenneelta, vieraalta.

Sävelet hiipuivat. Ympärillä oli totisia kasvoja, odottavia ilmeitä. Meri kumahti.

– Ei ole helppoa asettua eteenne tässä tilanteessa, Pettir sanoi.

– Ajat ovat olleet pitkään pimeät, Aavan suunta hukassa.

Karvat Main iholla nousivat pystyyn. Pettirin sininen viitta lepatti suolaisessa tulessa, kun hän jatkoi:

– Takanamme on kirveleviä tappioita ja nöyryyttäviä häviöitä. Mutta minä lupaan teille, että suunta muuttuu. Minä pidän huolen siitä, että tästä alkaa Aavan uuden loiston kausi.

Mai puri huultaan kuullessaan hyväksyviä huudahduksia ympäriltään. Pettir ei olisi voinut tehdä selvemmäksi, millainen päällikkö hän tulisi olemaan. Kuvittelivatko muut oikeasti, että nyt koittaisi uusi aika? Pettirin sanathan viittasivat siihen, että hän halusi viedä Aavan suoraan takaisin menneeseen.

– Aika siirtyä puheista tekoihin, Pettir ilmoitti. – Ensimmäinen harjoitus.

Lemek katosi viereltä, pyrki lähemmäs sisäpiiriä. Muut ravistelivat jalkojaan malttamattomina aloittamaan harjoituksen. Mai piileskeli selkien takana.

Kaikkien miekkojen välistä Pettirin katse kuitenkin etsi Main. Se suuntautui suoraan kohti, esitti haasteen. Mai kohotti kulumiaan tyyneästi.

Main silmät kaventuivat vain aavistuksen, kun hän nyökkäsi Pettirille.